

VODIČ KROZ PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

Izradila: Titjana Karanikić, dipl. soc. radnik

Rijeka, ožujak, 2009. g.

I Dio

ZAKON O SOCIJALNOJ SKRBI

Zakon o socijalnoj skrbi (NN broj 73/97, 27/01, 59/01, 103/03, 44/06 i 79/07) predviđa slijedeća prava u sustavu socijalne skrbi:

1. stalna pomoć
2. pomoć za podmirenje troškova stanovanja
3. doplati za pomoć i njegu
4. pomoć i njega u kući
5. osobna invalidnina
6. pravo na naknadu do zaposlenja
7. skrb izvan vlastite obitelji
8. pravo na status roditelja njegovatelja

Drugi oblici pomoći

1. jednokratna pomoć
2. savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća.

KAKO OSTVARITI PRAVA IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI

O pravima iz sustava socijalne skrbi u prvom stupnju rješava Centar za socijalnu skrb na čijem području osoba ima **prebivalište**, odnosno **boravište**.

Stranka koja je nezadovoljna rješenjem Centra za socijalnu skrb, može u roku od 15 dana uložiti žalbu Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, kao drugostupanjskom tijelu-Zagreb, Ksaver 200A.

Za ostvarivanje bilo kojeg prava iz socijalne skrbi potrebno je podnijeti **zahtjev nadležnom Centru za socijalnu skrb**.

Zahtjev može podnijeti:

- osobno stranka
- roditelj za maloljetno dijete
- roditelj za punoljetno dijete nad kojim je produžena roditeljska skrb
- skrbnik
- škola, ustanova, liječnik i sl.

Postupak se može **pokrenuti i po službenoj dužnosti**.

Zahtjevu treba priložiti:

- rodni list
- presliku domovnice
- uvjerenje o prebivalištu
- medicinsku dokumentaciju s tim da barem jedan specijalistički nalaz ne smije biti stariji od 6 mjeseci (za doplatak i osobnu invalidninu)
- drugu propisanu dokumentaciju ovisno o pravu koje se želi ostvariti

Informacije o mogućnosti ostvarenja nekog od prava može se dobiti telefonom, a u izravnom kontaktu sa socijalnim radnikom stranci se daje popis dokumenata u pisanom obliku koji joj služi kao podsjetnik.

Ako stranka, zbog svog zdravstvenog stanja, nije u mogućnosti prikupiti potrebnu dokumentaciju, Centar za socijalnu skrb je pribavlja službenim putem.

Novčana prava (doplatak za pomoć i njegu, osobna invalidnina, stalna pomoć) **priznaju se od dana podnošenja zahtjeva**, a pravo na skrb izvan vlastite obitelji (na pr. smještaj u ustanovu ili u udomiteljsku obitelj) od dana realizacije smještaja.

MATERIJALNA PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM

Osobe koje zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili psihičke bolesti, odnosno starosti, ne mogu samostalno udovoljavati osnovnim životnim potrebama, mogu ostvariti pravo na

- A. Doplatak za pomoć i njegu**
- B. Osobnu invalidninu**

Pravo na doplatak za pomoć i njegu ili pravo na osobnu invalidninu ne može se priznati ako prethodno nije provedeno vještačenje pri Prvostupanjskom tijelu vještačenja.

Prvostupanjsko tijelo vještačenja **utvrđuje**:

- vrstu, stupanj i težinu tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili psihičke bolesti
- trajnu ili privremenu promjenu u zdravstvenom stanju
- težinu oštećenja zdravlja i od kada ona postoji
- postojanje prijeke potrebe stalne ili privremene pomoći i njege, njezin opseg (puni ili smanjeni) i eventualno ponovno vještačenje
- potpunu nesposobnost za rad
- postojanje sposobnosti za osposobljavanje za samostalan rad
- postojanje sposobnosti za osposobljavanje za samozbrinjavanje
- postojanje potrebe individualnog rada u provođenju psihosocijalne rehabilitacije
- postojanje vrste i stupnja težine oštećenja zdravlja u postupku ostvarivanja prava na doplatak za djecu

Valja **naglasiti** da Prvostupanjsko tijelo vještačenja **ne utvrđuje % oštećenja zdravlja**, već je to u domeni liječničkih komisija iz sustava mirovinskog osiguranja.

Po završenom vještačenju Prvostupanjskog tijela vještačenja izrađuje se "**Nalaz i mišljenje**" na za to propisanom obrascu, koji služi kao osnova za priznavanje određenog prava.

A. Doplatak za pomoć i njegu

Doplatak za pomoć i njegu može se odobriti:

- **u punom iznosu**
- **u smanjenom iznosu**

Postupak za ostvarivanje prava pokreće se:

- po zahtjevu
- po službenoj dužnosti

Osnovicu za izračun novčanih davanja u sustavu socijalne skrbi utvrđuje Vlada Republike Hrvatske i ona od 1.11. 2008.g. iznosi 500,00 kuna.

Doplatak za pomoć i njegu u punom iznosu utvrđuje se u visini 100% osnovice ili 500.00 kuna mjesečno i u pravilu ne ovisi o prihodima domaćinstva.

Doplatak za pomoć i njegu u smanjenom iznosu utvrđuje se u visini 70% osnovice ili 350,00 kuna mjesečno i u pravilu ovisi o prihodima domaćinstva.

Pravo na doplatak za pomoć i njegu **ne može** ostvarivati **osoba** kojoj je osiguran **stalni ili tjedni smještaj izvan vlastite obitelji**.

B. Osobna invalidnina

Pravo na osobnu invalidninu ima osoba sa tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili psihičkom bolesti ili osoba sa težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju pod **uvjetom**:

- da je bolest ili oštećenje nastalo prije 18.godine života
- ako osobnu invalidninu ne ostvaruje po drugoj osnovi.

Postupak za ostvarenje prava pokreće se:

- po zahtjevu
- po službenoj dužnosti

Postupak za ostvarenje prava na osobnu invalidninu može se pokrenuti i nakon punoljetnosti ako postoji medicinska dokumentacija iz koje je vidljivo da je bolest ili oštećenje postojalo i utvrđeno prije 18.godine života.

Rješenje o priznavanju prava na osobnu invalidninu donosi Centar za socijalnu skrb.

Osobna invalidnina može iznositi:

- a) 250% osnovice za izračun davanja iz socijalne skrbi i od 1.11. 2008. godine iznosi 1.250,00 kn, ako korisnik nema osobni prihod koji utječe na visinu invalidnine
- b) 125% osnovice odnosno 625.00 kn

Ako korisnik ostvaruje osobni prihod (plaća, naknada do zaposlenja i sl.) osobna invalidnina utvrđuje se u visini razlike između 250% osnovice i prosječnog prihoda ostvarenog u prethodna tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva. U prihode se ne uračunavaju: stalna pomoć, obiteljska mirovina i alimentacija.

Osobna invalidnina u visini **125% osnovice** isplaćuje se **samo** kada roditelj djeteta koristi porodni dopust za drugo dijete ili dopust za njegu djeteta ili rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, a dijete **istodobno** boravi 4 ili više sati dnevno u predškolskoj , školskoj, zdravstvenoj ustanovi ili domu socijalne skrbi.

Pravo na osobnu invalidninu ne može ostvariti osoba koja koristi stalni ili tjedni smještaj izvan vlastite obitelji, osim osobe smještene u dom za samostalno stanovanje, a s osobnom invalidninom sudjeluje u plaćanju troškova smještaja.

Važno je napomenuti da se ne može istodobno koristiti pravo na osobnu invalidninu i pravo na doplatak za pomoć i njegu.

Korisnici prava na osobnu invalidninu imaju pravo na uvećani dječji doplatak u iznosu od 831,50 kuna mjesečno, **neovisno o prihodima članova kućanstva**, do 27 godine života, a koji se ostvaruju u sustavu mirovinskog osiguranja.

Pomoć i njega u kući

Pomoć i njega u kući spada u nematerijalna prava u sustavu socijalne skrbi, a može se odobriti osobi kojoj je zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja, trajnih ili privremenih promjena u zdravstvenom stanju ili starosti, prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe.

Pomoć i njega u kući obuhvaća:

- organiziranje prehrane
- obavljanje kućnih poslova
- održavanje osobne higijene
- zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba.

Ovo pravo odobrava se osobama koje nemaju mogućnost da im pomoć i njega u kući:

- osiguravaju članovi obitelji
- temeljem ugovora o doživotnom uzdržavanju
- ako prihod po članu kućanstva ne prelazi 300% osnovice za izračun prava iz socijalne skrbi, odnosno 1.500,00 kuna.

Pravo na pomoć i njegu u kući **nemaju:**

- dijete čiji roditelj koristi pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, a dijete je na poludnevnom ili cjelodnevnom boravku u predškolskoj, školskoj ili zdravstvenoj ustanovi ili domu socijalne skrbi.
- dijete čiji roditelj koristi pravo na porodni dopust za drugo dijete ili dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju.

Prema procjeni Centra za socijalnu skrb, iznimno se korisniku prava na doplatak za pomoć i njegu može priznati i pravo na pomoć i njegu u kući.

Stalna pomoć i jednokratna pomoć

Stalna pomoć:

Pravo na stalnu pomoć priznaje se samcu ili obitelji koji su se zbog nezaposlenosti ili niskih prihoda našli u stanju socijalno-zaštitne potrebe, što znači da su im prihodi ispod tzv "cenzusa" koji je utvrđen Zakonom o socijalnoj skrbi, a sredstva za život nisu u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način. Zahtjev za priznavanje prava podnosi se Centru za socijalnu skrb, koji nakon provedenog postupka odlučuje o pravu.

Jednokratna pomoć

Jednokratna pomoć može se odobriti samcu ili obitelji koji zbog trenutačnih materijalnih teškoća nisu u mogućnosti podmiriti neke specifične potrebe vezane uz rođenje djeteta, školovanje djeteta, bolest ili smrt člana obitelji, elementarne nepogode, nabavke osnovnih predmeta u kućanstvu, nabavke neophodne odjeće i obuće i sl. Zahtjev se podnosi Centru za socijalnu skrb uz dokaze o postojanju potrebe i on nakon provedenog postupka odlučuje o pravu.

PRAVO NA STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA

Pravo na status roditelja njegovatelja u **pravilu** se priznaje jednom od roditelja djeteta, kojemu je zbog održavanja kvalitete života djetetu potrebno pružanje specifične njege a za koju je roditelj osposobljen (za dijete koje je ovisno o kisiku, kod djeteta koje funkcionira uz različite stome i sl.). **Iznimno** ako je dijete potpuno nepokretno i uz korištenje ortopedskih pomagala ili kod njega postoji više vrsta težih oštećenja zdravlja, zbog čega je potpuno ovisno o brizi roditelja, **ako** njegovo zbrinjavanje nije moguće osigurati uključivanjem u programe boravka.

Roditelj **može koristiti** pravo na status roditelja njegovatelja i **nakon punoljetnosti** djeteta, a **najdulje** do dana ispunjenja uvjeta za starosnu mirovinu.

Zahtjev za priznavanje prava na status roditelja njegovatelja **podnosi roditelj** Centru za socijalnu skrb. Centar za socijalnu skrb donosi prvostupanjsko rješenje koje podliježe reviziji od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Revizija odgađa izvršenje rješenja što znači da se ono može primjenjivati tek kada prođe reviziju.

Roditelj kojem je priznat status roditelja njegovatelja **ima pravo** na:

- naknadu u visini 5 osnovica za izračun davanja iz socijalne skrbi koja od 1.11. 2008.g. iznosi 2.500,00 kuna mjesečno
- prava iz mirovinskog osiguranja
- prava iz zdravstvenog osiguranja i
- prava za vrijeme nezaposlenosti, kao zaposlena osoba po posebnim propisima.

Status roditelja njegovatelja **ne može ostvariti roditelj** ako je djetetu priznato pravo na skrb izvan vlastite obitelji kao smještaj ili boravak.

Pravo na status roditelja njegovatelja **prestaje**:

- kada roditelj zbog svog zdravstvenog stanja nije u mogućnosti pružati djetetu posebnu njegu
- ako zbog neopravdanih razloga ne obavlja poslove roditelja njegovatelja
- ako se nalazi u pritvoru ili izdržavanju kazne zatvora dulje od 2 mjeseca
- smrću roditelja njegovatelja ili djeteta

II Dio

PRAVA RODITELJA DJETETA S TEŽIM SMETNJAMA U RAZVOJU

Roditelji djeteta s težim smetnjama u razvoju su do 31.12. 2008. pravo na dopust ili na rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta ostvarivali u Centrima za socijalnu skrb pod uvjetima koje je propisivao Pravilnik o pravima roditelja s težim smetnjama u razvoju na dopust ili rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta. Od 1.01. 2009.godine ta dva prava ostvaruju se temeljem Zakona o roditeljskim potporama, a putem Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Valja napomenuti da prava koja je priznao Centar za socijalnu skrb ostaju i dalje, kao stečena prava.

Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama (Narodne novine 85/08)

Prema ovom Zakonu roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju (dijete s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili težom psihičkom bolesti) **nakon iskorištenog prava na roditeljski dopust ima pravo na:** dopust za njegu djeteta ili pravo na rad u skraćenom radnom vremenu do **navršene 8. godine djetetova života na temelju nalaza i mišljenja nadležnog liječničkog povjerenstva Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.**

Roditeljski dopust traje:

- za roditelje s jednim ili dvoje djece roditeljski dopust traje do navršene godine dana starosti djeteta
- za roditelje sa troje ili više djece, te roditelje blizanaca roditeljski dopust traje do 3. godine života djeteta

Roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju ima pravo na rad u skraćenom radnom vremenu i nakon 8. godine djetetovog života do završetka redovitog školovanja ili dok ta potreba traje.

Pravo na dopust za njegu djeteta ili pravo na rad u skraćenom radnom vremenu **ne može ostvariti roditelj koji prema propisima iz socijalne skrbi ima priznat status roditelja njegovatelja.**

Naknada za dopust za njegu djeteta iznosi 65% proračunske osnovice i za ovu kalendarsku godinu **iznosi 2.169,90 kuna.**

Postupak za stjecanje prava na dopust ili rad u skraćenom radnom vremenu:

- roditelj se obraća zahtjevom Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje prema prebivalištu
- izabrani liječnik (pedijatar, specijalista školske medicine ili odabrani liječnik) daje uputnicu za liječničko povjerenstvo nadležnog Zavoda, koje daje nalaz i mišljenje o potrebi korištenja prava na dopust ili rad u skraćenom radnom vremenu,
- rješenje donosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

NAPOMENA:

Za prava iz socijalne skrbi (doplatak za pomoć i njegu, osobna invalidnina) **koja su osobna prava djeteta i dalje se zahtjev predaje Centru za socijalnu skrb a vještačenje i eventualno ponovno vještačenje provodi pri Prvostupanjskom tijelu vještačenja.**

III Dio

SKRBNIŠTVO I RODITELJSKA SKRB NAD PUNOLJETNOM OSOBOM

Skrbništvo je oblik zaštite:

- maloljetnih osoba bez roditeljske skrbi
- punoljetnih osoba koje nisu u stanju brinuti o sebi i
- osoba koje iz drugih razloga nisu u stanju brinuti o svojim pravima i interesima.

Postupak za lišenje poslovne sposobnosti i stavljanje pod skrbništvo punoljetne osobe pokreće se u Centru za socijalnu skrb:

- zahtjevom,
- po službenoj dužnosti.

Općinski sud u izvanparničnom postupku odlučuje o djelomičnom ili potpunom lišenju poslovne sposobnosti, uz prethodno pribavljeno stručno mišljenje liječnika vještaka.

Centar za socijalnu skrb dužan je u roku od 30 dana od pravomoćnosti sudske odluke, **imenovati skrbnika** osobi koja je djelomično ili potpuno lišena poslovne sposobnosti.

Ako osoba lišena poslovne sposobnosti ima roditelje koji pristaju i sposobni su skrbiti o punoljetnom djetetu, Centar za socijalnu skrb donosi rješenje **o roditeljskoj skrbi nakon punoljetnosti**.

Pravomoćnu odluku o roditeljskoj skrbi nakon punoljetnosti, Centar za socijalnu skrb dostavlja:

- **matičaru radi upisa u maticu rođenih**
- **zemljišno-knjižnom odjelu općinskog suda na čijem području ta osoba ima nekretnine**

IV Dio

DOPLATAK ZA DJECU

Doplatak za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, djed, baka, osoba kojoj je temeljem rješenja Centra za socijalnu skrb dijete povjereno na odgoj i čuvanje, a od 1.01. 2009. godine i udomitelji djece, radi potpore uzdržavanja i odgoja djece.

Doplatak za djecu ostvaruju:

- djeca do navršene 15. godine života
- za vrijeme redovitog školovanja u srednjoj školi do 19.godine života, iznimno do 21.godine života djece kod kojih je po propisima iz socijalne skrbi utvrđeno oštećenje zdravlja
- dijete s težim oštećenjem zdravlja koje je nastalo prije 18.godine života, a utvrđeno je prema propisima iz socijalne skrbi, ima pravo na doplatak za djecu do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina života

Korisnici doplatka za djecu koji su zbog oštećenja zdravlja to pravo ostvarili prije donošenje novog Zakona, imaju pravo na doplatak za djecu i nakon 27. godine života – do donošenja posebnog propisa o pravima osoba sa invaliditetom.

Zahtjev za priznavanje prava na doplatak za djecu podnosi se Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje prema mjestu prebivališta.

Pravo se priznaje od dana podnošenja zahtjeva. Zahtjev se obnavlja svake godine do kraja veljače.

Djeci s težim oštećenjem zdravlja prema propisima iz socijalne skrbi, doplatak za djecu utvrđuje se u visini 25% proračunske osnovice, neovisno o prihodima domaćinstva i sada iznosi 831,50 kuna. Prije ostvarenja prava na ovako utvrđeni doplatak za djecu prethodno je potrebno provesti postupak vještačenja pri Prvostupanjskom tijelu vještačenja.

V Dio

ODLUKA O SOCIJALNOJ SKRBI GRADOVA I OPĆINA

Odlukom o socijalnoj skrbi (Službene novine broj 50/07. i 03/09) grad Rijeka svojim građanima, koji su se zbog skromnih prihoda, starosti ili bolesti našli u stanju socijalno zaštitne potrebe, pod određenim uvjetima osigurava različite oblike pomoći.

Uvjeti za ostvarenje prava po Odluci o socijalnoj skrbi **su:**

- socijalni (korisnici stalne pomoći, doplataka da pomoć i njegu i osobna invalidnina po rješenjima Centra za socijalnu skrb)
- uvjet prihoda prihodi članova domaćinstva u odnosu na utvrđeni "cenzus")
- korištenje doplatka za djecu i
- posebni uvjeti (sve kategorije stradalnika Domovinskog rata)

Po Zakonu o lokalnoj samoupravi sve općine i gradovi u Republici Hrvatskoj dužni su izdvajati određena sredstva iz svojih proračuna za pomoć socijalno ugroženim građanima. Ovisno o sredstvima, svaka općina ili grad svojom Odlukom o socijalnoj skrbi utvrđuje uvjete i oblike pomoći.

U gradu Rijeci sve informacije o uvjetima i oblicima pomoći, građani mogu dobiti na Gradskom šalteru u Rijeci, Titov trg 3, od ponedjeljka do petka u vremenu od 8,30-16,00 sati.